

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
KÉTÉLTŰ- ÉS HÜLLŐVÉDELMI SZAKOSZTÁLY

Éves Jelentés

2011.

Tartalom

Haragos sikló program	1
Pannonyík program	5
Pilis felmérés	7
KHVSZ-honlap	8
Herptérkép	9

A HARAGOS SIKLÓ BUDAÖRSI ÁLLOMÁNYÁNAK FELMÉRÉSE, ÉS RÉSZLEGES ÉLŐHELYREKONTRUKCIÓ A FARKAS-HEGYEN

Babocsay Gergely, Vági Balázs

Cél

A haragossikló állományának felmérése a Budaörsi-kopárokon, részleges élőhelyrekonstrukció a Farkas-hegyen, és javaslattétel a faj lokális védelmének megerősítésére.

További célok:

A projekt oktató és szemléletformáló jellegű kivitelezése; a projektszemponatok figyelembe vétele mellett a lehető legnagyobb számú középiskolában és felsőfokú intézményben tanuló diák és hallgató valamint a Szakosztály önkénteseinek bevonása.

A projekt kivitelezése során a fenntarthatóság maximális érvényesítése, a melléktermékek hasznosulásának biztosítása.

A projekt résztvevői

2011-ben a felmérésekben a két projektvezető és összesen 8 önkéntes vett részt.

A projekthez eddig jelentős elvi és gyakorlati támogatást kaptunk a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságtól és a Pilisi Parkerdő Budapesti Erdészetétől.

A tervezett fekete fenyő eltávolításában a tervek jelenlegi állása szerint egy megbízott szakképzett vállalkozó, és a mobilizálhatóságtól függően 10-30 önkéntes fog részt venni. A projekttervben is megfogalmazott középiskolás és felsőoktatási intézményben tanuló diákok, ill. hallgatók bevonására törekedni fogunk.

Felajánlotta a segítségét az MME Budapesti Helyi Csoportja, amely évek óta folytat élőhelykezelést a Dunakeszi és Káposztásmegyer közötti homoktövis-élőhelyen. A segítségnyújtás eszközökre és önkéntes-szervezésre terjed ki.

Költségvetés

A programra felhasználható pénzüsszeg, 240 ezer forint a Szakosztály vezetőségének döntése alapján az MKB Euroleasing által nyújtott támogatásból származik.

A projekt 2011-es szakaszának rövid leírása

2011-ben az MME Kétéltű- és Hullóvédelmi Szakosztálya megkezdte a Budaörsi-kopárokon (Farkas-hegy, Szállás-hegy, Odvas-hegy Huszonnégyökrös-hegy) előforduló haragossikló-állományok felmérését. A projekt során potenciális élőhelyeket kerestünk fel, és megpróbáltunk képet kapni az ott élő állományok nagyságáról, és demográfiájáról. Márciustól szeptember végéig 10 alkalommal 4 élőhelyet jártunk be. A Farkas-hegy két élőhelyfoltján összesen 11 (7 adult, 2 subadult, 2 előző évi fiatal) haragossiklót észleltünk, ebből ötöt megfogtunk, majd rövid adatfelvétel után szabadon engedtünk. Összesen 6 egyed biztosan különbözőként volt azonosítható. A befogott állatokról azonosító fényképfelvétel készült. A siklók által használt két élőhelyfoltot jelöltük ki arra, hogy azokon részleges élőhelyrekonstrukciót hajtsunk végre cserjék és a fekete fenyő eltávolításával.

Felmérések kivitelezése

Az állományfelméréseket 2011. április 2-án kezdtük el. Az utolsó terepbejárás szeptember 30-án történt. Összesen 10 alkalommal jártunk haragossikló-élőhelyeken (1. ábra, 1. táblázat). A Farkas-hegyet 8 alkalommal, a Huszonnégyökrös-hegyet egy alkalommal látogattuk meg. A Szállás-hegyen és az Odvas-hegyen két alkalommal jártunk. Minden egyes alkalommal 2-4 személy vett részt a terepbejárásokon. A terepbejárás során észlelt haragossiklókat megpróbáltuk megfogni. Amennyiben sikerült, lejegyeztük a befogásuk időpontját, a befogás helyének GPS koordinátáit, a nemüket, a hozzávetőleges hosszukat, a mikrohabitat jellegét,

amelyen előkerültek, az időjárási viszonyokat, digitális felvételt készítettünk róluk, majd a lehető legrövidebb időn belül szabadon engedték őket. A meg nem fogott állatok esetén csak az észlelés időpontját, az élőhely jellegét, az időjárási viszonyokat és a pontos GPS koordinátákat jegyeztük le.

1. ábra. A felmért Budapest környéki terület. Az egyes haragossikló-élőhelyek jelentősen elszigetelődtek egymástól, de az azokon belüli élőhelyfoltokat is kiterjedt fásszerű állományok darabolják fel. A megfigyelt siklók pontos megtalálási helyét természetvédelmi okokból nem tüntettük fel.

A FELMÉRÉSEK EREDMÉNYE

Haragossikló-észlelések

A 10 terepbejárás alkalmával összesen 11 (7 adult, 2 subadult, 2 előző évi fiatal) haragossiklót észleltünk, ebből ötöt megfogtunk (2. ábra). Összesen 6 egyed biztosan különbözőként volt azonosítható. Mind a 11 egyedet a Farkas-hegyen észleltük, és azokat is csak két kis kiterjedésű élőhelyfolton (1. táblázat).

2. ábra. Az első észlelt haragossiklók a Farkas-hegyen 2011. április 2-án. Balra 100-120 cm-es nőstény, jobbra 2010-es kelésű fiatal.

Élőhelyek

A haragossiklók számára alkalmas élőhelyek kiterjedése rendkívül szűk. Az élőhelyeket biztosító hegyek egymástól elszigeteltek, közöttük vagy kertek, vagy sűrű erdőállományok találhatóak. Maguk a dolomit sziklagyepek és lejtősztyepppek erősen becserjésedtek, illetve a fekete fenyő állományainak durva térhódítása figyelhető meg. Talán az Odvas-hegy tűnik a leginkább mentesnek a fásszárúak térhódításától, bár ez a megítélés is viszonylagos, mert az alacsonyan fekvő hegyláb felszíneken és az északi oldalak alacsonyabb térszínein itt is erősen nyomulnak felfelé a cserjék, illetve az invazív fekete fenyő (3. ábra) és a bálványfa.

A Szállás-hegy egyes részei alkalmasnak tűnnek, de a cserjék és a fekete fenyő jelentős tért hódítottak maguknak.

A Huszonnégyökrös-hegy délnyugati oldaláról korábban az erdészet eltávolította a fekete fenyőt, amelynek helyén rendkívül jó fiziognómiájú gyepvegetáció jött létre cserjefoltokkal. Sajnos mivel a területek nagy része erdő művelési ágba tartozik, az erdészet céljának tekinti az erdősítést őshonos fajokkal (elsősorban tölgy). A Huszonnégyökrös-hegyen a legutóbbi telepítés nem sikerült jól, ezért a gyep nyíltsága egyelőre biztosított.

A haragossiklókat a Farkas-hegyen észleltük, két kis kiterjedésű, összesen mintegy 1-1,5 hektáros folton. A két élőhelyfoltot egy becserjésedett, illetve fekete fenyővel benépesült kb. 100 méter széles terület választja el. Az élőhelyfoltok meredek sziklakibúvásokkal jellemezhető lejtőtöredékek és nehezen megközelíthetőek a cserjeborítás miatt. Mindkét folt dél felé néz, de a fekete fenyő rajtuk is megtelepedett. A cserjék mérete és eloszlása megfelelőnek tűnik, mindössze néhány sajmeggy visszanyesése tűnik indokoltnak.

Mindkét folton és azok környékén is nagy számban fordultak elő fali és zöld gyíkok, melyek megfelelő táplálékbázist jelenthetnek a haragossiklók számára.

3. ábra. Az élőhelyfoltok egyre inkább beszűkülnek az előre törő fekete fenyő miatt. Farkas-hegy.

Tervezett élőhelykezelés

Az eredmények alapján első körben a két Farkas-hegyi élőhelyfolt állapotának javítása és bővítése tűnik indokoltnak és sikerrel kecsegtetőnek. Először a könnyebben megközelíthető nyugati élőhelyfoltról fogjuk eltávolítani a fekete fenyőket. Az ehhez szükséges erdészeti engedélyek beszerzése folyamatban van. A munkát 2012. február végére tervezzük, az időjárási és terepi viszonyok függvényében.

1. táblázat. Kiszállások és eredményeik a Haragossikló-védelmi program során 2011-ben.

Dátum	Óra	Helyszín	Azonosító	Ivar	Méret (cm)	Körülmények
2011. ápr. 2.	10:02	Farkas-hegy, Szállás-hegy	HP001/2011(+)	♀	110-120	Sziklapadkán napozott, és a felette lévő sziklaüreg felé menekült. Napos, 25°C.
	10:49	Farkas-hegy, Szállás-hegy	HP002/2011(+)	n.i.	2010-es kelésű	Meredek sziklaoldalon lefelé menekült. Napos, 25°C.
	10:59	Farkas-hegy, Szállás-hegy	HP003/2011	n.i.	2010-es kelésű	Meredek sziklaoldalon lefelé menekült. Napos, 25°C.
2011. ápr. 22.	09:09	Farkas-hegy	HP004/2011(+)	n.i.	~ 120	Sziklapadkán napozott, vedlés után lehetett. Napos, 25°C.
2011. máj. 7.		Huszonnégy-ökrös-hegy, Odvas-hegy	-	-	-	Napos, 25-27°C.
2011. jún. 18.	08:34	Farkas-hegy	HP005/2011(+)	♂	~ 160	Meredek sziklaoldalon lefelé menekült. 25-28°C, változóan felhős, szeles.
	10:30	Farkas-hegy	HP006/2011(+)	n.i.	~ 100	Meredek sziklaoldalon beékelte magát egy sziklaüregbe. 25-28°C, változóan felhős, szeles.
2011. jún. 26.	-	Farkas-hegy, Szállás-hegy	HP007/2011	n.a.	< 100	Sziklaüregbe gyorsan visszahúzódott. Változóan felhős 20-22°C.
	~09:20	Farkas-hegy	HP008/2011	n.i.	~ 120	Sziklákon fölfelé, üregbe menekült. Változóan felhős, 26-29°C.
2011. aug. 6.	09:23	Farkas-hegy	HP009/2011	n.i.	110-120	Bokor előtt napozott, közvetlen vedlés után, bokor alá, üregbe menekült. Változóan felhős, 26-29°C.
	11:28	Farkas-hegy	HP010/2011	n.i.	~ 120	Egy bokorból, talán megriasztva lefelé menekült, egy másik bokor és sziklák alá. Változóan felhős, 26-29°C.
2011. aug. 12.	09:36	Farkas-hegy, Odvas-hegy	HP011/2011	n.i.	> 120	Meredek sziklaoldalon lefelé menekült. Napos, 27-30°C
2011. szept. 10.		Farkas-hegy	-	-	-	Kánikula.
2011. szept. 16.		Farkas-hegy	-	-	-	Változóan felhős, 20°C.
2011. szept. 26.		Farkas-hegy	-	-	-	Enyhe, napos, vénasszonyok nyara.

PANNONGYÍK PROGRAM EREDMÉNYEI

Kovács Tibor

Szakosztályunk 2011-ben elsősorban a korábban ismert, de régóta vissza nem ellenőrzött pannongyíkos (*Ablepharus kitaibelii fitzingeri*) lelőhelyek feltárását, újratérképezését tűzte ki célul. Az alábbi felsorolás röviden összefoglalja elért eredményeinket.

Bakony és Balaton-felvidék

A faj jelenlétét alapos kutatás után sem sikerült kimutatni historikus adatokkal rendelkező helyszínekről. Várpalota mellett a Tési-fennsík gyepes platóiról nem csupán a pannongyík hiányzik, de más gyíkfaj képviselőivel sem talákoztunk. Az ÉNy-DK-i lefutású, meredek, de sekély völgyek sziklás falán és alján zöld gyíkokat (*Lacerta viridis*), két alkalommal pedig rézsiklót (*Coronella austriaca*) jegyeztünk fel. Éjszakai kiszállások során elvétve előfordult még zöld varangy (*Bufo viridis*) is. Kitaibel első pannongyík lírása 1797-ből innen származik, azonban a terület jelen állapotában valószínűleg nem alkalmas a megtelepedésre.

A devecseri Somlyó-hegyen és a Balatonhoz közeli Szentgyörgy-hegyen nem találtuk meg a fajt, és átvizsgálva a rendelkezésre álló adatok gyakoriságát, megbízhatóságát, szinte bizonyosan állíthatjuk, hogy pannongyík ezen a két hegyen nem volt jelen a történelmi időkben sem. Az 50-100 éves korú adatokat azóta sem erősítették meg, és bizonyosra vehető, hogy eredetileg is téves határozás szülte őket..

Vértes

A Vértes-hegységben 2 alkalommal tettünk kiszállást a Csákvár-Gánt-Csókakő feletti délies kitétségű sziklagyepes hegyoldalakon. A fajt innen többször is leírták, mi azonban nem tudtuk megfigyelni. A terület jó természetességű, és további feltáró munkát igényel.

Pilis-Visegrádi-hegység

Szakosztályunk Pomáz mellett 2 újabb pannongyík-lelőhellyel gazdagította a faj előfordulási pontjainak listáját. Továbbá nem szakosztályi tagjainktól Szentendre illetve Leányfalu feletti, K-DK-i kitétségű hegyoldalról is 3 új előfordulási adat került fel a herppterkep.hu portálra. A hegység egyéb pontjai (Nagy-Villám, Strázsa-hegy) további feltárássra várnak.

Burda-hegység

Az Esztergommal szemben fekvő szlovákiai Burda területéről közel 10 éves megfigyeléssel rendelkezünk, és a faj jelenlétét ismételten sikerült itt kimutatni a déli hegyoldal tetején, molyhos-tölgyes erdőszegélyben.

Budai-hegység

Önkéntes adatgyűjtőink az év során tucatnyi megfigyelést végeztek a hegységben, köztük meglepő helyszíneke, pl. Budakeszi belterületén is. A felvett adatok a herppterkep.hu portalon megtekinthetők. Az önkéntes adatgyűjtést a továbbiakban is folytatni kívánjuk.

© nikola rahmé

Fóti Somlyó-hegy

A GE Energy Zrt (Veresegyháza) támogatásával és aktív részvételével két alkalommal szerveztünk pannonyík-felmérést a Fóti Somlyó-hegyen. Tagtársaink vezetésével adatokat gyűjtöttünk a hegyről, mely lehetővé tette, hogy pontosabb képet alkossunk a faj elterjedéséről, eloszlásáról egy kisebb kiterjedésű területen belül. A GE a vezetett pannonyík túrákért 350.000 Ft támogatásban részesítette a programot.

Irsai-kopárok

Az Irsai-kopárokon (Dél-Gödöllői-dombság) 3 helyszínről származnak pannonyík adatok Pánd és Albertirsa térségéből. Tagtársaink segítségével feltérképeztük a régió összes olyan potenciális élőhelyét, amely pannonyík számára alkalmas. Eredményeinket a 2011. novemberi Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencián poszter formájában mutattuk be. A feltárt 8 lehetséges élőhely további megfigyelése szükséges, illetve lépéseket kell tenni kezelésük érdekében.

Albertirsa Önkormányzatának támogatása mellett, albertirsai önkéntesünk közvetítésével a Golyófogó-völgyben két alkalommal is kézi kaszálást végeztek közmunkások olyan réteken, ahol a gyepi vegetációt súlyosan veszélyezteti az előrehaladott cserjésedés és gyomosodás. A helyszín a pannonyík korábban (1999, 2006) ismert élőhelye volt, a fajt itt 2011-ben nem találtuk meg.

Nyárlőrinc

Nyárlőrinc közelében volt található a pannonyík egyetlen ismert alföldi populációja. Biztos adatok utoljára az 1980-as évekből származnak innen, az utána következő 10-15 év során csupán meg nem erősített megfigyelések történtek, míg 2000-et követően a fajt itt már nem találták meg. Szakosztályunk intenzív, csapdázással is egybekötött felmérést végzett az erdőben a Kiskunsági Nemzeti Park támogatásával és aktív közreműködésével. A faj minden erőfeszítés ellenére nem került elő, és tekintve az elmúlt 40-50 év során bekövetkezett drámai váltást az erdőművelés technológiájában, feltételezhetjük, hogy a pannonyík ebből az erdőből már kipusztult.

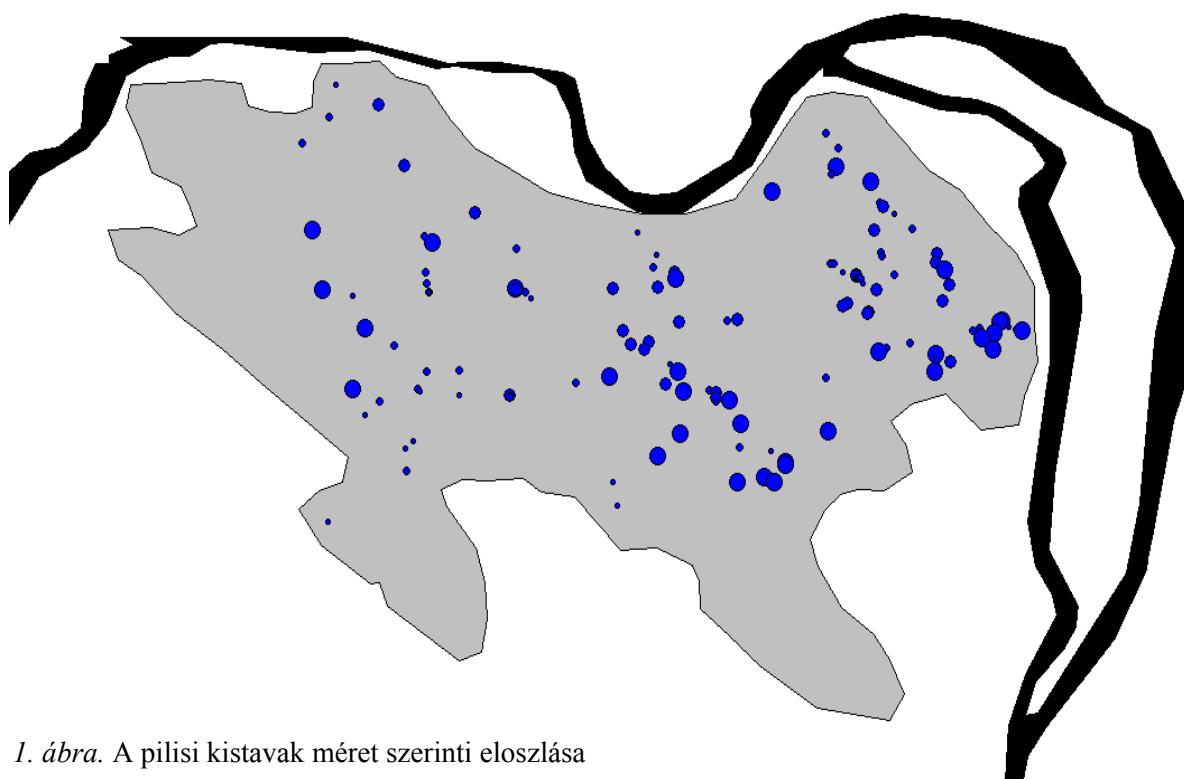

PILISI ÉLŐHELY-TÉRKÉPEZÉS PROGRAM EREDMÉNYEI

Vági Balázs

Szakosztályunk elsődleges célterülete faunisztikai felmérésre a Pilis–Visegrádi-hegység volt 2010-ben. Az év folyamán több mint 130 petézőhelyet sikerült feltérképezni, melyeken rögzítettük a jelen lévő kétéltűfajokat és a tavak néhány, a kétéltűfajok szempontjából fontos jellemzőjét. A felmérések során a hullófajok előfordulásáról is sok értékes adatot gyűjtöttünk. A terepi felméréseket 2010-ben gyakorlatilag lezártuk.

A korábbi évben a felmérésekbe besegítettek a Budapesti Erőmű Zrt. dolgozói is, akik egy intenzív felmérési napon petecsomókat számoltak az erre kijelölt vizekben, a Szakosztály tagjainak útmutatásával. 2011-ben utoljára szerveztünk számukra ilyen programot, idén a fő feladat a pettyes götte kimutatása volt hálózással, elsősorban olyan tavakból, ahol előfordulására korábbról nem volt adat. A felmérési nap április 9-e, szombat volt, és több új előfordulási adatot eredményezett.

1. ábra. A pilisi kistavak méret szerinti eloszlása

A pilisi felmérések intenzív szakaszában, 2010-ben még nem állt rendelkezésünkre a herpterkep.mme.hu mint rögzítési lehetőség, ezért az összes előfordulási adat felvitelét utólag kell megoldanunk. Ennek a feladatnak legnagyobb része még előttünk áll.

A korábban összegyűlt adatokból a Pilisi Parkerdő Zrt-vel együttműködésben ismeretterjesztő kiadványt készítettünk. A kiadvány szerzői és címe: Kovács Tibor–Vági Balázs–Némedy Zoltán: A Pilis kétéltűi és hullói. 2012. február elején nyomdába kerülés előtt áll. Ismertetjük benne a Szakosztály pilisi programját, a kétéltű- és hullóélőhelyeket általánosságban, majd az egyes fajok bemutatása következik, a hegység területén való előfordulásuk térképével. A kiadvány a Pilisi Parkerdő élőhelykezelési műveleteinek ismertetésével zárul.

A KÉTÉLTŰ- ÉS HULLŐVÉDELMI SZAKOSZTÁLY ÚJ HONLAPJA

Babocsay Gergely, Kovács Zsolt

2010-ben elkészült a Szakosztály új honlapja. A tartalmi átalakítást Babocsay Gergely vezetésével a Szakosztály tagjai és önkéntesei végezték el.

Költségvetés: 150 ezer forint, támogatta az *MKB Euroleasing*

Látogatottság: A látogatottság nyomon követhető a honlapon. A látogatók száma jelenleg heti 150-300 között mozog.

Felépítés

A menü több új elemmel bővült, illetve az egyes menüpontok is bővültek vagy módosultak

A *Hírek/Címlap* rendszeresen hírt ad a Szakosztály működésével, programjaival és a herpetofauna védelmével kapcsolatos eseményekről és tudnivalókról. Fontos, hogy a szervezett programokban részt vevő önkéntesek is lehetőséget kaptak arra, hogy élményeikről a Hírek rovatban beszámoljanak. Az MME anyahonlapjának hírei megjelennek a főoldal jobb oldalán.

A *Tevékenységek* listája bővült, a különböző programok rövid ismertetői olvashatók és a koordinátorok elérhetősége megtalálható.

A *Hazai fajok* leírása a legtöbb faj esetében megújult, és új elemekkel bővült (*Taxonómia, Hasonló fajok, Természetvédelem, Javasolt irodalom* stb.). A még hiányzó fajleírások: lábatlan gyík, fűrgye gyík, mocsári teknős, alpesi göte, alpesi tarajosgöte.

Kétéltű- és hullőbarát kertprogram. Az MME madárbarát kertprogramja mintájára készült, egyelőre csak javaslatokat, ötleteket tartalmaz, bővítése folyamatban.

Természetvédelem. A kétélűeket érintő általános természetvédelmi ismereteket fogja tartalmazni. Jelenleg a kétélűek tartásával, illetve a hazai fajok tartási tilalmával kapcsolatos információk olvashatók ebben a menüpontban.

Kitridiomikózis: Ez a menüpont fontossága miatt jelenik meg önállóan. Általános ismertetőt tartalmaz a kétélűeket világszerte veszélyeztető gombabetegségről, és a látogatót a betegség közeljövőben megjelenő önálló honlapjára irányítja.

Idegenhonos fajok: Általános ismertetőt fog tartalmazni a kétélűek és hullők élőhelyeit veszélyeztető elsősorban növényi özőnfajokról, valamint a potenciális kétélű- és hullőözőnfajok veszélyeiről.

Mérgeskígyók: A mérgeskígyókkal kapcsolatos olyan információkat tartalmaz, amelyek a laikus közönséget érdekelhetik. Eddig elkészült a rákos és a keresztes vipera marásának ismertetése, valamint Zacher Gábor ígérete szerint kapunk majd egy általános ismertetőt arról, hogy kígyómarások esetén mi a teendő mind a balesetet elszenvedő, mind a kezelő orvosok szempontjából.

Tudta-e? A kétélűekkel kapcsolatos érdekes ismereteket osztja meg a látogatókkal.

ORSZÁGOS KÉTÉLTŰ- ÉS HULLŐTÉRKÉPEZÉSI PROGRAMUNK ELSŐ SZEZONJÁNAK EREDMÉNYEI

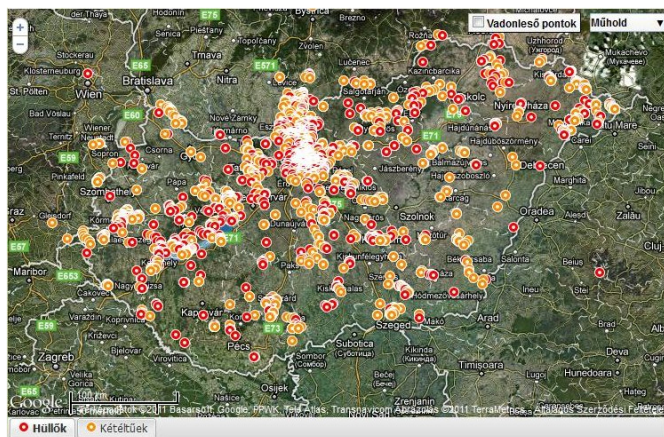
Halpern Bálint, Vörös Judit

Egyesületünk Kétéltű- és Hullővédelmi Szakosztálya 1993-as megalakulása óta céljának tekinti a hazai herpetofauna elterjedésével kapcsolatos ismereteink bővítését. Meggyőződésünk, hogy ezen cél elérésében nem csak szakemberek segíthetnek, hanem minden természetjáró szolgáltathat hasznos adatokat, ezért kezdetektől fogva célunk volt a tagság és a szimpatizánsok bevonása. A kezdeti papír alapú felmérésekhez képest mára, a számítógép és az internet térhódításának köszönhetően, lehetőség nyílt olyan online adatbázis kiépítésére, melybe minden érdeklődő könnyen és nagyon pontosan tudja megküldeni megfigyeléseit, illetve személyesen ellenőrizheti, hogyan hasznosul a megküldött adata.

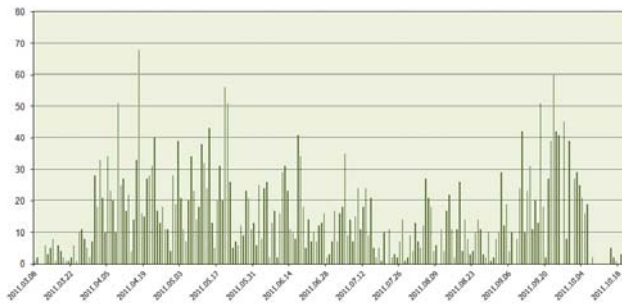
Az MME mindig élen járt ezen fejlesztések terén, gondoljunk csak a Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) program sikerére. Mára az MME Monitoring Központ számos ilyen online adatbázist hozott létre (fecske, fehér gólya, odú stb.), ezért úgy éreztük, hogy az Országos Kétéltű- és Hullőtérképezés életében is új fejezetet nyithat egy online felület létrehozása.

Amikor a madarak felmérésétől eltérő igényeknek megfelelő felület kialakításán elkezdtünk gondolkodni, a már említett MME oldalakon kívül néhány nemzetközi és hazai példa is segítette a fejlesztést. Ilyen például a Vadonleső honlap, melyet a korábbi Környezetvédelmi- és Vízügyi Minisztérium szakemberei hoztak létre, könnyen felismerhető, „szerethető” élőlények, köztük a foltos szalamandra, a zöld levelibéka és a mocsári teknős térképezésére invitálva a laikus közönséget. A Vadonleső fejlesztő csapatával vettük fel a kapcsolatot és a Közalapítványi Hálózat anyagi felajánlásának köszönhetően 2010 végén megindulhatott a tényleges fejlesztés, mely során olyan külföldi példákat is figyelembe vettünk, mint például az Osztrák Herpetológiai Társaság (ÖGH) által működtetett Herpetofauna.at (<http://www.herpetofauna.at/>), a holland civil szervezetek által létrehozott Telmee (<http://www.telmee.nl>), vagy a Spanyol Herpetológiai Társaság (AHE) S.I.A.R.E. honlapja (<http://siare.herpetologica.es/>).

Honlapunk (mely a <http://herpterkep.mme.hu> címen érhető el) fejlesztése során törekedtünk egy jól áttekinthető felület kialakítására. A baloldali menüben található „Hírek” rovatban a kétéltű- és hullőfajok megfigyelésével, az országos adatgyűjtéssel, valamint a honlappal kapcsolatos aktualitásokat teszünk közzé rendszeres időközönként. A „Térképek” oldalon az eddig feltöltött adatokat tekintheti meg a látogató. Alapesetben az elmúlt hónap során feltöltött összes

Adatfeltöltés időbeli eloszlása

adat pontokkal ábrázolva jelenik meg a Magyarországról készült Google Maps műholdképen. A megfelelő rubrikákra kattintva átválthatunk térkép háttérre, változtathatunk a megjelenítendő fajokon és behívhatjuk a Vadonleső honlapra feltöltött, már említett 3 faj adatait is. Ezen kívül a térképre ránagyíthatunk, valamint változtathatunk az ábrázolni kívánt pontok időintervallumán, mely esetben a honlapra beérkezett

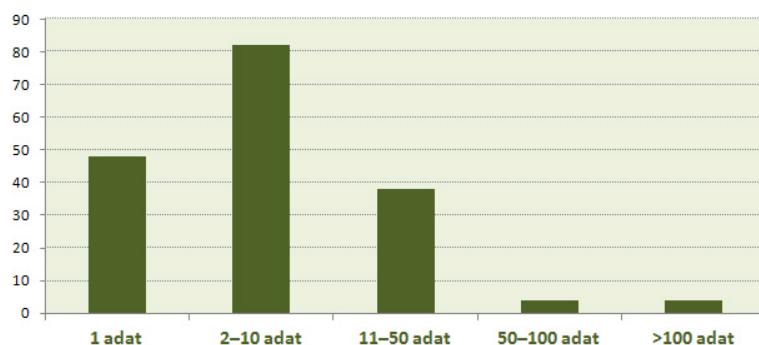
megfigyelések rögzítési dátumai és nem a megfigyelés időpontja alapján történik a leválogatás. Amennyiben regisztráltunk a honlapra, bejelentkezést követően a „Térképek” oldalon „Csak saját pontjaim” gombbal a felhasználó által feltöltött adatok jeleníthetők meg. A „Terepi tudnivalók” rovatban az felmérőink számára próbálunk hasznos tanácsokat adni terepi munka során tanúsítandó etikus viselkedés tekintetében. A „Linkek” rovatban hasonló és kapcsolódó honlapokra hívjuk fel a figyelmet, a „Kapcsolat” menüpontban pedig a honlap fenntartóinak és fejlesztőinek elérhetőségei találhatóak meg.

A honlap 2011 április elejei elindulása óta eltelt 9 hónap alatt összesen 4263 adat érkezett be, amelyet 193 regisztrált adatfeltöltő szolgáltatott. Az egyes adatok több példány megfigyelését is tartalmazhatják, ezért ez jóval több megfigyelt egyedeket jelent. Az adatok 81%-a (3452 adat) 2011-es megfigyelés volt, de sokan töltötték fel korábbi adataikat, jellemzően az elmúlt évtizedből (788 adat, 18,5%). A legkorábbi feltöltött megfigyelés egy 1952-ből származó pannongyík adat volt. Az adatfeltöltési aktivitásban a megfigyelt fajokhoz hasonlóan megfigyelhető volt némi szezonális, tavaszi és őszi felfutással.

Az adatok 45%-a (1902 adat) kétéltű- és 55%-a (2360 adat) hullófajra vonatkozó megfigyelés volt. A leggyakoribb feltöltött faj a fali gyík lett 887 adattal, míg a második a zöld gyík 470 adattal. Csak harmadik helyezett a leggyakoribb kétéltű, a kecskebéka (405 adat), azonban itt meg kell említeni, hogy a három zöldbéka-faj megkülönböztetésével kapcsolatos nehézségek kapcsán felmerült, hogy összevonva kezelhetnénk zöldbéka fajokat, melyek így a második leggyakoribb megfigyelésnek tekinthetők (503 adat). A ritka fajok közül az alpesi tarajosgötéről nem érkezett be adat, míg az eddigi egyetlen rákosi vipera megfigyelést, fotó hiányában illetve a kétséges helyszín miatt egyelőre nem tudtuk elfogadni. A szintén fokozottan védett haragos siklóról is csak egy megfigyelést rögzítettek.

A legtöbb adat Budapestről és környékéről érkezett, amire számítottunk is, hiszen térképezési programunk első évében Budapest és környékét kiemelt régióknak választottuk, és elsősorban innen számítottunk megfigyelésekre. Sok feltöltés érkezett még Pilis és Börzsöny, a Balaton-felvidék, Bakony, Örség területéről, de Mátra, Bükk, Zemplén, és a Kiskunság térsége is számos adatot szolgáltatott, sőt határon túlról is érkezett megfigyelés, bár programunkban elsősorban a mai Magyarországról várjuk az adatokat. Igazán nagy adathiányos fehér folt nincs az

Térképezőnkénti feltöltésszám eloszlása

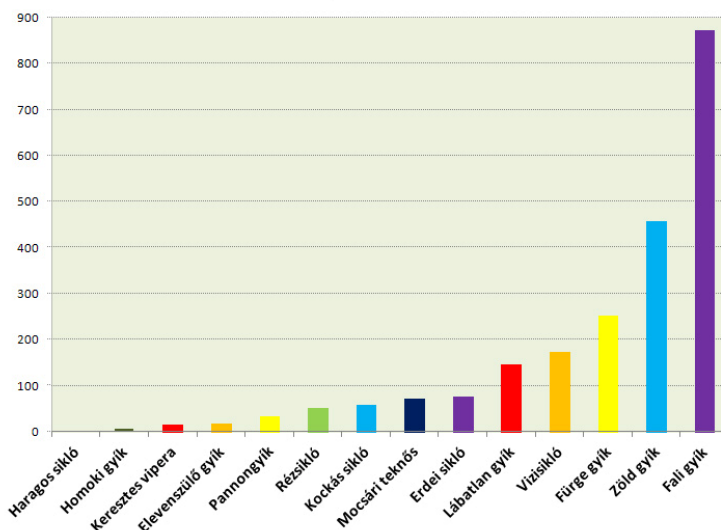
ország térképén, de bátorítunk mindenkit, hogy ha van rá módja, törekedjen a még nem lefedett területek felmérésére, vagy az onnan származó adatait ossza meg velünk. A beérkezett adatokat, valamint a logisztikai szempontokat is figyelembe véve az idei évben a Börzsönyt jelöltük ki kiemelt területként, ezért szervezett felmérőinket majd ide irányítjuk, de Budapest néhány még fel nem mért területét is próbáljuk érinteni.

A fali gyík virtuális első helyére a faj városi térhódítása és az első év Budapestre koncentrációja felmérése együtt ad magyarázatot. A sok lábatlangyik megfigyelés (151 adat) is meglepő volt, bár a Budai-hegységben, illetve a területre benyúló kertvárosi részeken közismert a faj előfordulása. Mivel az elmúlt években a colhica alfaj faji szintre emelték, a hozzánk beérkező adatoknak nagy jelentősége lehet a

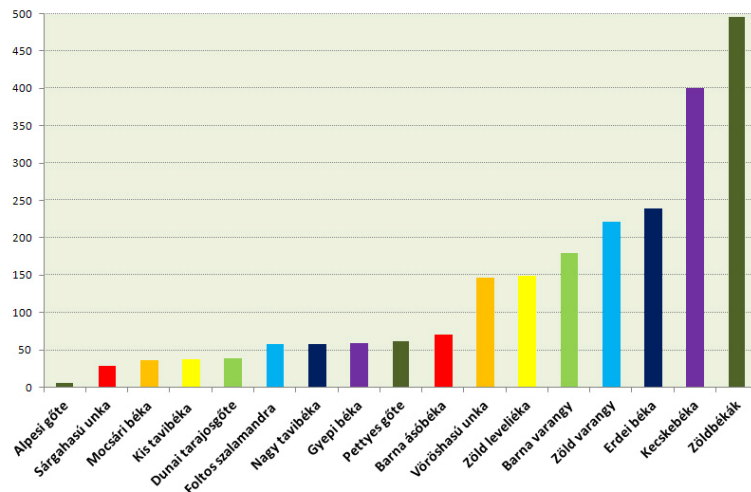
közeljövőben az immár két faj elterjedésének pontosabb feltérképezésében, illetve az esetleges hibrid-zónák feltárásában. Ehhez azonban különösen fontos lehet a megkülönböztetést szolgáló bélyegeket jól szemléltető fotó feltöltése, amelyre vonatkozó instrukciókat időben közölni fogjuk feltöltőinkkel.

Összesen 484 adathoz töltöttek fel bizonyító fényképet, ami az összes adat 11,3 %-a. A jövőben szeretnénk bátorítani a program résztvevőit, hogy képminőségtől függetlenül töltsenek fel fotókat is az adatokhoz, mert jó néhány olyan megfigyelés volt, amelynél az adatellenőrzési folyamat során kép hiányában sajnos nem sikerült eldöntenünk, hogy a megfigyelő jól azonosította-e a fajt, ezért ezeket az adatokat később természetvédelmi, vagy kutatási célokra csak korlátozottan tudjuk majd felhasználni. A fényképpel rendelkező adatok között sikerült viszont számos, jellemzőbb félrehatározási hibára rámutatni. Több esetben a fiatal erdei siklók vízisiklóként kerültek feltöltésre, de volt tévesztés rézsiklóval és kockás siklóval is. A nőtény zöld gyíkok homoki gyíkként azonosítása is többször előfordult,

Hüllők adatainak fajonkénti eloszlása 2011-ben

Kétéltűek adatainak fajonkénti eloszlása 2011-ben

valamint fali gyík is szerepelt tévesen füreggyíkként. Az erdei béka és gyepi béka, valamint a kecskebéka - nagy tavibéka egyedek összetévesztése szintén visszatérő probléma, bár utóbbiak esetében el kell mondani, hogy néha szakember se tudja egy-egy példány besorolását biztosan megmondani. Mivel ez egy visszatérő probléma, úgy döntöttünk, hogy adatszolgáltatóinkat arra kérjük, hogy a bizonytalan azonosítású zöldbékákat a kecskebéka fajhoz

töltsék fel, mindenképp fényképpel, a megjegyzés rovatban jelezve az azonosítás bizonytalanságát! Az adatellenőrzések során megpróbáljuk besorolni az ilyen adatokat, melyek segítségével a későbbi kutatások tisztázhatják egy-egy terület zöldbékafaunájának faji hovatartozását, összetételét.

Az adatfeltöltők nagy része 1-10 adatot osztott meg velünk, kisebb hányaduk 11-50 közötti adatot szolgáltatott, és volt pár olyan személy, aki 50 vagy akár 100-nál is több megfigyelést töltött fel. A tíz legtöbb adatot feltöltő felhasználót az év végi, Fővárosi Állat- és Növénykertben megrendezett Szakosztály-ülésünkön – kisebb ünnepség keretében – köszöntöttük, átadva számukra a Rákosi Vipera LIFE-program márkázott termékeiből összeállított ajándécsomagot, illetve az első három helyezett számára Európa kétéltűit és hullóit bemutató határozókönyvet. A találkozón megjelentek a program eredményeit bemutató előadáson kívül megismerkedhettek a Szakosztály egyéb programjaival, hallhattak külföldi élménybeszámolót, illetve részt vehettek a Mérgező-házban tartott szakvezetésen.

A tavasszal együtt indul a terepszekción, elsősorban a telelőhelyekről a szaporodóhelyekre tartó kétéltűek megfigyelésével. Sajnos ilyenkor tömegesen pusztulnak a közutakon átkelő példányok. Ezeknek a megfigyeléseknek a jelentőségét kiemelnénk, hiszen feltárva a problémát, alkalmi akciókkal vagy hosszabb távon a szükséges műtárgyak kiépítésével elkerülhetőek ezek a tömeges pusztulások. Szintén nagy jelentősége van a peterakóhelyek ismeretének, ezért bátorítjuk felmérőinket, hogy a megfigyelt petecsomók adatait is osszák meg velünk. A fényképfelvétel petecsomók vagy ebihalak esetében is nagy segítség lehet a későbbi biztos besorolás érdekében.

Amint már említettük, a Börzsöny lesz 2012-ben a kiemelt területünk. Felmérőinket időben tájékoztatjuk majd, hogy milyen módon tudnak csatlakozni ehhez a programhoz.

A program elindulása óta számos olyan esetről értesültünk, amikor nem őshonos, potenciálisan invázív kétéltű- vagy hullófaj sikertelenül szabad természetben megfigyelni. Az idei évtől a legjellemzőbb ilyen fajok is felkerülnek a térképezés fajlistájába és természetesen várjuk ezeket a megfigyeléseket is, bár ezen esetekben inkább a negatív adat a pozitívum. A beérkezett esetekről természetesen értesítjük az illetékes nemzeti park munkatársait.

A program elindulása óta minden nemzeti parkkal felvettük a kapcsolatot és megállapodtunk az adataink megosztásán. A megállapodás részeként több nemzeti park is eljuttatta hozzánk az évek során összegyűlt kétéltű- és hullómegfigyeléseiket. Az év elején ezek az adatok is felkerülnek majd az adatbázisba, jelentősen növelve a megfigyelések számát.

Reméljük, hogy 2012-ben is legalább ilyen sokan részt vesznek majd a programunkban és még pontosabb képet kaphatunk hazánk kétéltű- és hullófajainak elterjedéséről!

Barna varangy pár (fotó: Násfay Béla)